

Öppet brev till Svenska Akademien

16 maj 2016

Vi har mottagit Svenska Akademiens yttrande med anledning av förslaget till *Kyrkohandbok för Svenska kyrkan*. Med uppskattning noterar vi att förslaget till ny kyrkohandbok har väckt intresse hos flera aktörer i kulturlivet. Vi delar givetvis uppfattningen att arbetet med en ny kyrkohandbok kräver noggrannhet. En kyrkohandbok är dessutom inte bara en intern angelägenhet.

Just Akademiens uppfattning väger tungt, både för oss och för media. Akademiens yttrande har fått stor uppmärksamhet i media, som genomgående refererat till det som en närmast total ”sågning”. Även om detta inte var Akademiens avsikt har det blivit ett bestående intryck som inspirerat till fler avfärdanden på mer eller mindre lösa grunder, vilket påverkar villkoren för det fortsatta arbetet.

Om kritiken vore befogad skulle detta förstås vara helt i sin ordning. Nu är det emellertid så att ert yttrande inte alls håller det mått av kvalitet som bör kunna förväntas av Svenska Akademien. Genom samtal med Akademiens tillförordnade ständige sekreterare har jag förvissat mig om att han är medveten om problemet. Som även professor Christer Åsberg har konstaterat i en kommentar som kommit Akademien till kännedom, vittnar yttrandet om bristfällig kunskap om existerande bibelöversättningar och avsaknad av intresse för eller insikt i tolkningsfrågor.

Merparten av de formuleringar som Akademien kritiserar finns redan i gällande bibelöversättning (Bibel 2000), i *Den svenska kyrkohandboken* (1986) respektive *Den svenska psalmboken* (1986) – det vill säga i texter som inte är nya för kyrkohandboksförslaget 2016 och som dessutom har prövats på sedvanligt sätt under den tid då Svenska kyrkan var statskyrka.

Några exempel:

Akademien kritiserar några liturgiska texter som är direkta bibelcitater. Det gäller t.ex. *Inledningsord 16* med uttrycket ”... glädjas över att du räddar...” ur Psaltaren 51:4 samt ”Om vi bekänner våra synder...” utifrån Första Johannesbrevet 1:9.

Akademien kommenterar vidare ett antal texter som sedan länge är etablerade. Det gäller *Bön om förlåtelse 1* ”... se och bryta med mina synder...” och *Bön om förlåtelse 8* ”... på många sätt brutit emot dig”. Den första bönen finns i gällande kyrkohandbok och är vanligt förekommande i många församlingar. Den andra bönen går tillbaka till reformationstiden och har medeltida förlagor. Exakt den formulering som Akademien tar upp finns med i kyrkohandboken från 1986 liksom i kyrkohandboken från 1942, med snarlik formulering redan i kyrkohandboken från 1811.

I Akademiens kommentar kritiseras vidare ett antal musiksatser som ingår i 1986 års kyrkohandbok. Det gäller den sjungna *Förbönen 9*, *Kyrie 1* (som tillkom 1969) samt den medeltida *Lovsången 1* ur *Missa de Angelis* och *Lovsången 2* där den svenska texten ändrades i 1986 års kyrkohandbok. *Helig/Sanctus 4* är sedan 1980-talet en etablerad sats som har erövat sin plats i gudstjänstens sångskatt och nu föreslås infogas i en kommande kyrkohandbok. Texten finns även i psalmboken, är

översatt till mer än femton språk och därmed en av de internationellt mest spridda samtida svenska psalmerna.

Akademien menar att formuleringen ”NN fattas oss” är en nybildning skapad av Astrid Lindgren. Det kan noteras att den, förutom i Psaltaren 23 (”ingenting skall fattas mig”, Bibel 2000), som Akademien är medveten om, också förekommer i Gunnar Ekelöfs dikt *Ecce Homo*, utgiven i *Färjesång* 1941:

På ingenting kan jag tro
utom på Gud
– hur kan jag då tro!

Blott att han finns
så som han fattas mig.

För synpunkter på Akademiens bristfälliga resonemang kring Välsignelsen och Herrens bön, som får förhållandevis stort utrymme i Akademiens yttrande, hänvisar jag till professor Åsbergs skrivelse. I sin kritik av indikativformen i den nya översättningen av Välsignelsen refererar Akademien till den hebreiska grundtextens andemening. Bibelkommissionens omfattande arbete med grundtexten visar dock att det just är indikativformen som mera precist uttrycker Välsignelsens betydelse i sin bibliska kontext. Huvudalternativet för Herrens bön i förslaget är den ekumeniska översättning som Sveriges kristna råd rekommenderade sina medlemskyrkor 1996. Efter beslut i 1998 års kyrkomöte har denna översättning använts allt mer i Svenska kyrkans församlingar.

Akademien kritiserar vidare att termen ”inkluderande” aldrig får någon tillfredsställande definition. Uppdraget att ”bearbeta de liturgiska formuleringarna i syfte att finna ett mer inkluderande språk” gavs av Svenska kyrkans centralstyrelse (1998) och sedan av dess kyrkostyrelse (2006). Eftersom Akademien inte kan förutsättas känna till att det område som behandlar frågor om inkluderande språk är ett etablerat forskningsfält inom teologin bifogar jag en lista med några publikationer inom området. Kriterium för Svenska kyrkans bruk av ett inkluderande språk är kort sagt att det ska stå i kontinuitet med bibel och tradition samt att det ska uttrycka den kristna tron på Gud treenig såväl som inkarnationen och uppenbarelse i Jesus Kristus.

Sammantaget krymper relevansen av Akademiens yttrande därmed till ett par korrektur- och kommateringsfel. Dessa rättelser tar vi givetvis tacksamt emot.

Vad Akademiens yttrande visar är att en kyrkohandboks språkliga kvalitet inte bara är en fråga om stil och syntax. I själva verket är kvalitetsarbetet en komplex process som också kräver kunskap på en rad expertområden såsom teologi och liturgihistoria.

Jag tror att Akademien skulle kunna ha betydligt mer att bidra med än det aktuella yttrandet ger vid handen, om våra respektive kunskapsområden tilläts att samverka. Därför välkomnar jag ett fortsatt samtal om hur vi kan möjliggöra en sådan samverkan.

Med vänlig hälsning

Antje Jackelén, TD, DD
Ärkebiskop

Litteratur om inkluderande språk (urval)

USA

- Berger, Teresa
1988 "Liturgical Language: Inclusivity and Exclusivity". *Studia Liturgica* 18, s 132-141.
- Chopp, Rebecca S
1989 *The Power to Speak: Feminism, Language, God*. New York: Crossroad Publishing Company.
- Duck, Ruth C
1991 *Gender and the Name of God. The Trinitarian Baptismal Formula*. New York: The Pilgrim Press.
- Fiorenza, Elisabeth Schüssler (red)
1996 *The Power of Naming. A Concilium Reader in Feminist Liberation Theology*. New York: Orbis Books.
- Johnson, Elizabeth A
1992 *She who is. The Mystery of God in Feminist Theological Discourse*. New York: Crossroad Publishing Company.
- LaCugna, Catherine Mowry
1991 *God for Us. The Trinity and Christian Life*. San Francisco: Harper.
- McFague, Sallie
1982 *Metaphorical Theology. Models of God in Religious Language*. Philadelphia: Fortress Press.
- Procter-Smith, Marjorie
1990 *In Her Own Rite. Constructing Feminist Liturgical Tradition*. Nashville: Abingdon Press.
1995 *Praying With Our Eyes Open. Engendering Feminist Liturgical Prayer*. Nashville: Abingdon Press.
- Ramshaw, Gail
1995 *God beyond Gender. Feminist Christian God-Language*. Minneapolis: Fortress Press.
Även utgiven på svenska med titeln *Gud bortom genus – en gudstjänstgrammatik för vår tid*. Mitt i församlingen 1999:4. Uppsala: Svenska kyrkan, 1999.
1996 *Liturgical Language. Keeping it Metaphoric, Making it Inclusive. American Essays in Liturgy*. Collegeville, Minnesota: The Liturgical press.
- Ruether, Rosemary Radford
1983 *Sexism and God-talk. Toward a Feminist Theology*. Boston: Beacon Press.

NORGE

- Børresen, Kari Elisabeth
1995 *The Image of God: Gender Models in Judeo-Christian Tradition*. Minneapolis: Fortress Press.
- Rong, Marit
2004 *Tale i bilder. En analyse av språket i gudstjenesten*. Oslo: Verbum.

2009 Det liturgiske møte. Språk og gudsmetaforer i Den norsk kirkes Høymesse. Diss. Universitetet i Bergen 2009.

Thomassen, Merete

2008 Kjønnssinkluderende liturgisk språk. En analyse av norske gudstjenester under Det økumeniske tiåret 1988-1998. Diss. Universitetet i Oslo.

SVERIGE

Bardh, Ulla et al (red)

1979 Halva himlen är vår. Stockholm: Gummessons.

Edgardh (Beckman), Ninna

2001 Feminism och liturgi - en ecklesiologisk studie. Verbum, Stockholm.

2003 "Guds tal eller vårt? Om vägar bortom ett inklusivt gudstjänstspråk" i Sven-Åke Selander (red): Liturgi och språk. Årsbok för svenskt gudstjänstliv 78:2003. Malmö: Artos och Norma bokförlag 2003.", sid. 24-46.

2004 Jämställd i Kristus. En gudstjänsteologi. Stockholm: Verbum.

Eriksson, Anne-Louise

1995 The Meaning of Gender in Theology. Problems and Possibilities. Acta Universitatis Upsaliensis. Uppsala Women's Studies. A. Women in Religion 6. Stockholm: Almqvist & Wiksell International.